

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 49.

Fredagen den 3 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 nästlidna april.

§ 2.

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 388, om beviljande av anslag till fångvården och statens arbetsanstaller m. m.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 378, angående ersättning till korpralen J. E. Normans änka Agnes Cecilia Norman och makarnas tre minderåriga barn;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 373, angående anslag till rikets allmänna kartverk; och

nr 379, angående förhöjt utflyttningsunderstöd inom de ovan odlingsgränsen belägna delarna av Västerbottens län;

till statsutskottet propositionen, nr 370, angående anslag för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet;

till bankoutskottet propositionen, nr 374, angående pension åt förre uppsyningsmannen vid Göteborgs hospital K. O. Anderssons änka Sofia Charlotta Andersson; samt

till lagutskottet propositionen, nr 380, med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord lig-
gande motionerna; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 401, av herr *Norman*;

nr 402, av herrar *Magnusson* i Tumhult och *Räf*; och

nr 403, av heri *Hildebrand*; samt

till statsutskottet motionen nr 404, av herr *Runefors*.

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 93—101 bord-
lades åter.

§ 6.

Föredrogos vart för sig statsutskottets memorial:

nr 102, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om
anslag till kustartilleriets hästar;

nr 103, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om
anvisande av medel för anordnande av kaderövningar vid landstor-
men; och

nr 104, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om
anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna god-
kändes.

§ 7.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda jordbruksutskot-
tets utlåtanden nr 60—66 och memorial nr 67, andra kammarens
andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11 samt andra kammarens
fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 11 och 12.

§ 8.

Herr *Lübeck* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition, nr 297, angående förvärfvande för kronans räkning av
aktierna i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag m. m.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 405, bordlades på
begäran.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skri-
velser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be-

frielse från eller restitution av tullavgift för åtskilliga materialier och skeppsförnödenheter för pansarbåten Sverige; samt

från bankoutskottet:

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa; och nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Månsson</i> i Backa	under 6 dagar fr. o. m. den	6 maj,
»	<i>Persson</i> i Björnsbyholm	» 7 » » »	4 »
»	<i>Andersson</i> i Prästbol	» 12 » » »	7 »
»	<i>Flognfält</i>	» 12 » » »	7 »
»	<i>Söderberg</i>	» den 4 maj,	
»	<i>Johansson</i> i Vittinge	» 8 dagar fr. o. m. den	4 maj, och
»	<i>Svedberg</i>	» 8 » » »	6 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 4 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 388, om beviljande av anslag till fångvården och statens arbetsanstalter m. m.

§ 2.

Herr *Lübecks* på kammarens bord liggande motion nr 405, som nu föredrogs, remitterades till statsutskottet.

§ 3.

Vidare föredrogs vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 45 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av en telefonkabel.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 4.

*Ang. handel
med vissa be-
gagnade före-
mål m. m.*

Till avgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med vissa begagnade föremål m. m.

Genom en den 26 februari 1918 dagtecknad proposition, nr 142, vilken hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet, begärt riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till förordning angående handel med vissa begagnade föremål m. m., i nedan intagna delar så lydande:

1 §.

1 mom. Yrkesmässig handel med skrot eller lump eller med dit ej hänförliga begagnade metallvaror, begagnade beklädnadspersedlar eller begagnade skodon eller med artiklar, jämförliga med nu nämnda föremål, vare, med tillämpning av de föreskrifter, som nedan stadgas, tillåten under de villkor, som i övrigt äro för idkande av handelsrörelse i allmänhet enligt gällande författningar fastställda.

*Ang. handel
med vissa be-
gagnade före-
mål m. m.
(Forts.)*

2 §.

1 mom. Handelsrörelse, som i denna förordning avses, må ej idkas av den, som ej råder över sig och sin egendom eller eljest icke är till handels idkande i allmänhet berättigad, och ej heller av den, som jämlikt 17 § 1 mom. förverkat rätt att driva dylik handelsrörelse.

13 §.

Näringsidkare, som i denna förordning avses, eller hans biträde må ej för rörelsen förvärva eller eljest mottaga föremål, som av den, vilken ej fyllt 18 år, för affär utbjudes eller tillhandahålles, evad detta sker för den omyndiges egen eller annans räkning.

14 §.

Efter anmälan av polismyndighet, att föremål förkommit eller olovligen frånhänts ägaren, vare näringsidkare, som denna förordning avser, pliktig att ofördröjligen undersöka, huruvida föremålet finnes i hans besittning och, där affärsbok skall föras, om i denna förekommer anteckning om föremålet. Vinnes upplysning om föremålet, skall näringsidkaren, så fort ske kan, därom lämna myndighetens underrättelse.

Erhåller näringsidkaren annorledes än nu sagts kännedom om, att föremål, som hos honom utbjudes eller av honom förvärvats eller mottagits, olovligen åtkommits, eller får han skälig anledning till misstanke därom, vare han likaledes skyldig att genast underrätta vederbörande polismyndighet.

Skriftliga meddelanden från polismyndighet skola av näringsidkare, som i 6 § avses, under en tid av fem år, vilken tid för varje meddelande räknas från dess datum, förvaras ordnade i tidsföljd. Övergår rörelsen till annan innehavare eller nedlägges densamma, skall vad i 9 § för dylikt fall stadgas om affärsbok äga motsvarande tillämpning å meddelande, varom nu nämnts.

17 §.

1 mom. Den, som dömes till ansvar för tjuvnadsbrott eller, med avseende å hos honom anträffat stulet gods, till ansvar enligt 3 kapitlet 10 § strafflagen, må ej, där brottet blivit begånget under tid,

Ang. handel
med vissa be-
gagnade före-
mål m. m.

(Forts.)

då han idkat eller jämlikt 3 eller 4 § förestått rörelsen, densamma vidare idka eller förestå.

2 mom. Konungens befallningshavande må, när skäligen anledning därtill förekommer, meddela förbud för näringsidkare eller sådan föreståndare, som i 3 och 4 §§ avses, att rörelsen vidare idka eller förestå.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, beträffande det riksdagen för yttrande underställda förslaget till förordning angående handel med vissa begagnade föremål m. m., i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ansett:

1:o) att såsom villkor för förvärvande av rätt till drivande av sådan rörelse, som i 1 § 1 mom. omförmäldes, borde stadgas tillstånd, meddelat av Konungens befallningshavande;

2:o) att gift kvinna borde medgivas rätt att under de förutsättningar, som angåves i 4 § av näringsfrihetsförordningen, idka eller förestå handelsrörelse av ifrågavarande art;

3:o) att önskvärt vore, att 14 § andra stycket erhöles i huvudsak följande lydelse:

»Erhåller näringsidkaren annorledes än nu sagts kännedom om att den, som hos honom utbjuder föremål, olovligen åtkommit densamma eller av annan anledning icke äger rätt att avyttra föremålet, eller får näringsidkaren skäligen anledning till misstanke därom, vare han skyldig att genast underrätta vederbörande polismyndighet»;

4:o) att den, som mer än en gång dömts till ansvar för föreseelse mot 13 eller 14 §, ej skulle få rörelsen vidare idka eller förestå; samt

5:o) att i övrigt intet vore att erinra mot den föreslagna förordningen.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Rogberg*, som ansett, att punkten 1:o) av utskottets hemställan bort hava följande ändrade lydelse:

1:o) att såsom villkor för förvärvande av rätt till drivande av sådan rörelse, som i 1 § 1 mom. omförmäldes, borde stadgas, jämte svenskt medborgarskap, tillstånd, meddelat av Konungens befallningshavande.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Lithander*, som yttrade: Herr talman! I det föreliggande betänkandet tillstyrkes antagandet av Kungl. Maj:ts proposition, som berör reglerandet av handeln på vissa områden.

Nu har man här haft avsevärda olägenheter av rådande förhållanden, och med ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition borde man nog i avsevärd grad kunna avhjälpa dessa olägenheter.

Det är emellertid på en punkt ett önskemål, som varit uttalat av kommerskollegium. Det är nämligen så, att det vore önskvärt,

att man toge under omprövning, om icke såsom villkor för sådan handels utövande därjämte skulle sättas den bestämmelsen, att det skall vara svenska medborgare, som utöva handeln. Det är nämligen så, att det i mycket hög grad är utlänningar, som bedriva denna slags rörelse. Och jag skulle särskilt vilja erinra därom, att det är icke enbart från industrien, som det kommit fram krav på att man skulle försöka få rättelse i de förhållanden, som propositionen syftar på, utan det har i mycket hög grad påyrkats även från folkskolestyrelser, från de stora städerna och från olika delar av landet, därvid det framhållits, vilka olägenheter de hittills varande förhållandena vållat ifråga om handhavande av ungdomen och dess uppfostran. Dessa förhållanden ha i icke ringa grad bidragit till den sorgliga företeelsen, att ungdomen har haft lättare avsättningsmöjligheter ifråga om på oärligt sätt åtkomna saker. Och jag tror, att man skulle vinna icke så litet om man begränsade rätten att bedriva ifrågavarande handel till svenska medborgare. Det möter intet hinder ur traktatssynpunkt att göra det. Och vi veta, att de utlänningar, som driva denna handel, hava icke och kunna icke hava samma känsla för vad som är önskvärt och riktigt för vårt lands vidkommande och för vårt lands ungdom. Jag tror, att man tar ett steg i rätt riktning, om man med bifall till utskottets betänkande gör den komplettering av yrkandet, som innebäres i den av herr Rogberg avgivna reservationen, som lyder så, »att såsom villkor för förvärvande av rätt till drivande av sådan rörelse, som i 1 § 1 mom. omförmäles, bör stadgas, jämte svenskt medborgarskap, tillstånd meddelat av Konungens befallningshavande». Jag skall bara peka på att här i Stockholm finnas för närvarande omkring 500 utlänningar som bedriva den rörelsen, så att det är högeligen önskvärt, att man gör Kungl. Maj:ts förslag effektivt genom att göra denna utökning, till vilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall, alltså till den av herr Rogberg avgivna reservationen.

*Ang. handel
med vissa be-
gagnade före-
mål m. m.*
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Vid denna frågas behandling måste man givtevis taga hänsyn även till gällande handelstraktater. Det är svårt att säga, om den föreslagna ändringen kan komma att möta något hinder av gällande traktater med främmande makter. Jag tror dock icke, att så är förhållandet, ty där stadgas endast, att utlänningar icke få behandlas sämre än svenska medborgare, och det skulle icke här inträffa. Den föregående talaren har påpekat, vilka tråkiga konsekvenser, som äro förknippade med dessa affärer, och jag vill till fullo understryka vad han sade. Särskilt vid krigets början lågo utlänningar här och köpte upp stora kvantiteter skrot och dylikt med hjälp av svenska bulvaner. Det måste ligga i svenska statsmakternas intresse att med all kraft söka motverka en sådan verksamhet från utlänningarnas sida, en verksamhet som endast är ägnad att här skapa konkurrens med våra egna affärsmän.

*Ang. handel
med vissa be-
gagnade före-
mål m. m.*

(Forts.)

Jag ber att i likhet med herr Lithander få uttala min anslutning till den av herr Rogberg framlagda reservationen.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman! Jag skall bara be att få instämma i herr Lithanders anförande. Jag kan icke underlåta att för kammaren betona, huru allvarlig denna fråga är och huru viktigt det är, att denna verksamhet förbehålles åt svenska medborgare. Hittills ha svenska medborgare icke haft anledning att giva tillkänna sin uppfattning i denna fråga, men nu har denna verksamhet blivit i högsta grad lukrativ, och därför anser jag det vara nödvändigt, att ett uttalande göres, och jag anser det särskilt nödvändigt därför, att man beträffande denna verksamhet bör kräva honett ambition, redbarhet o. s. v. Jag har ingen anledning att i detta avseende uttala någon beskyllning rörande de utläningar, som driva denna handel, men i alla fall kunna de icke ha den solidaritetskänsla med vårt land, som man kunde önska i detta fall.

Jag ber därför att för kammaren få understryka vikten av att kammarens beslut utfaller i överensstämmelse med det yrkande, som herr Lithander gjort.

Herr H o l m d a h l: Herr talman! Utskottet har tagit denna fråga under allvarligt övervägande, men utskottets majoritet har stannat inför det förslag, som här föreligger. Man får väl i alla fall utgå ifrån, att det stora flertalet av de utläningar, som nu bedriva ifrågavarande rörelse, dock äro hederligt folk, och jag vill påpeka, att någon utredning icke föreligger, som visar, att utläningar vid rörelsens utövande i någon större utsträckning skulle gjort sig skyldiga till ohederligt förfarande. Jag vill dessutom framhålla, att om statsmakterna skulle besluta i enlighet med herr Rogbergs reservation, så kan det mycket väl hända, att man vidtager repressalier i andra länder, där svenska medborgare utöva en motsvarande verksamhet. Jag tror därför, att kammaren handlar klokast och försiktigast genom att följa det förslag, som här framkommit från utskottet.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet U n d é n: Herr talman! Lagutskottet har i allt väsentligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition i fråga om kontrollbestämmelser beträffande denna handel. De ändringar, som utskottet vidtagit, kunna av regeringen accepteras. Den viktigaste är ju den, att det i propositionen förutsatta anmälningssystemet har i utskottets förslag ersatts med ett koncessionssystem. Redan i propositionens motivering uttalas den uppfattningen, att koncessionssystemet kanske vore det riktigaste, men att man för närvarande ansåge sig böra gå litet saktare fram. Om nu riksdagen anser, att koncessionssystemet kan införas omedelbart, så möter detta givetvis ingen invändning från Kungl. Maj:ts sida.

Vad beträffar den fråga, som här varit på tal, angående utlännin-

gars handel, så skall jag be att få understryka, vad lagutskottet i sitt utlåtande framhållit, nämligen att denna fråga är i internationellt avseende ömtålig, och att man sålunda icke utan vidare utredning kan gå åstad och utestänga alla utlänningar från detta slags handel. Jag tror icke heller, att man bör överdriva vådan av att utlänningar må fortfarande kunna med tillstånd i varje särskilt fall liksom hittills erhålla sådana här handelsrättigheter. Beträffande *en* stor grupp inom denna rörelse finnas redan nu ganska stränga bestämmelser. Det utfärdades nämligen förra året på administrativ väg en författning angående utlänningar, som köpa upp exportförbjudna varor, och numera äro ju så gott som alla sådana varor som metalls-krot o. d. exportförbjudna. När alltså utlänningar köpa upp sådana varor, äro de ställda under särskilda kontrollbestämmelser; dessutom finnes ju under kristiden en allmän kontroll, som gäller alla utlänningar, oavsett om de driva handel eller icke.

Ang. handel med vissa begagnade föremål m. m.
(Forts.)

Jag tror därför, som lagutskottet framhållit, att under nuvarande kristidsförhållanden kontrollen över utlänningar är relativt stark.

För övrigt torde denna fråga om rättighet för utlänningar att driva handel icke bör lösas isolerad, när det gäller detta slags rörelse utan tagas i vidare sammanhang. Det är ju också bekant, att man ganska lätt kan kringgå en sådan bestämmelse som den av reservanten ifrågasatta genom att driva handel med bulvaner, och när frågan om utlänningars handelsrättigheter överhuvud kommer upp, så bör man givetvis rikta in sin uppmärksamhet på att förebygga även sådant kringgående.

Jag får därför uttala ett instämmande i vad lagutskottet i sitt utlåtande yttrat rörande denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till samma hemställan med den förändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lithander, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande vote-ringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den förändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Om röstningen utföll med 99 ja mot 44 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av lagutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående idkande av pantlånerörelse biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 6.

Härefter föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herrar Eronns och Vennerströms motion, nr 245, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till upptagande av i flottleder sjunket virke; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för täckande av under år 1917 uppkomna brister å vissa ordinarie reservationsanslag;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för tygverkmästaren I. A. Wennerholm att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; och

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnads- och ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i Luleå.

Utskottets i nämnda utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 8.

Ang. tomtområdet vid folkskoleseminariet i Lund.

Statsutskottets utlåtande, nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnandet av tomtområdet vid folkskoleseminariet i Lund föredrogs härefter.

Därvid yttrade

Herr Björck: Herr talman! Som herrarna finna, har statsutskottet ansett sig böra på Kungl. Maj:ts framställning avpruta 6,000 kronor, som utgör kostnaden för anordnandet av en damm, avsedd för vattenväxter o. d. Nu har det emellertid ansetts lämpligt att det här sades ifrån att avprutningen icke skulle utgöra något hinder, för att ifrågavarande anläggning måtte komma till stånd, i den mån det är möjligt att utföra den med hjälp av eleverna i folkskoleseminariet vid undervisningen i trädgårdsskötsel och biologi. Säkerli-

gen kan ganska mycket åstadkommas genom ett planmässigt arbete i samband med denna undervisning. Jag har därför här velat betona den möjlighet som sålunda förefinnes att främja syftet med Kungl. Maj:ts framställning och sålunda skänka en eventuell missuppfattning, att statsutskottets ståndpunkt lägger hinder i vägen för den ifrågakvarande anläggningens utförande utan kostnader för statsverket.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härpå föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av arvodesfyllnad åt tjänstemän, som på förordnande uppehålla kammarrättsråds tjänstgöring; och

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel till uppförande av nybyggnad för patent- och registreringsverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden föreslagit blev av kammaren bifallet.

§ 10.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen anförde:

Ang. lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag är ense med statsutskottet därom, att Kungl. Maj:ts förslag bör avslås med anledning av, att man vill verkställa en dyrbar påbyggnad på det s. k. ateljébyggnadsbolagets hus utan att ta hänsyn till en av förhållandena starkt påkallad blivande gatureglering.

Jag har antecknat mig som reservant mot en viss del av motiveringen; denna reservation gäller endast, att man över huvud taget yttrat sig om eller att man ens skulle tänka sig möjligheten av att staten skulle sälja denna dyrbara, centralt belägna och till ämbetsverkslokaler synnerligen väl behövligen egendom vid Drottninggatan. Jag tycker, att det vore synnerligen egendomligt, om samma riksdag, som endast några få steg från denna egendom inköpt fastigheter — jag vill minnas till ett par miljoner kronors värde — just för ämbetslokaler, skulle ens yttra en halvdragen tanke på att sälja

Ang. lokaler åt denna byggnad, som nu i många herrans år använts till ämbetslänstyrelsen i kaler och som i framtiden bör vara ändamålsenlig och behöfvlig till Stockholms län och byggnadsstyrelsen. sådana.

(Forts.)

Det är endast detta, som jag reserverat mig emot. För övrigt ber jag att få beklaga, att jag icke kunnat bilda mig ett så fullständigt omdöme i frågan, som jag skulle önskat, därför att en del av hithörande ritningar icke voro inom riksdagshuset tillgängliga vid min förfrågan efter dem.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Jag har däremot icke antecknat mig som reservant under detta utskottsbetänkande, men i själva verket är jag av samma uppfattning som den föregående talaren, och jag har också vid ärendets behandling i utskottet yttrat mig i samma riktning. Jag vill reservera mig emot den antydning, som göres här i utskottsbetänkandet, att staten skulle sälja denna fastighet vid Drottninggatan. Jag anser, i likhet med herr Tengdahl, att staten icke bör göra detta, utan tvärtom söka inreda, omändra och nybygga på den tomten, så att staten får ytterligare möjligheter att däri inrymma ämbetsverk. Jag har visserligen deltagit i ärendets behandling i det samlade utskottet, men däremot icke på avdelningen. Följaktligen hade jag icke tillfälle att vara närvarande, då avdelningen besökte platsen och besiktigade byggnaderna, men jag är dock förvissad om, att här äro stora möjligheter för staten att kunna bygga. Jag tror, att flygeln åt Brunkebergsgatan kan förses med en våning ytterligare och att de två längorna, som vetta åt den stora, rymliga gårdsplanen, kunna förses med ett par våningar ovanpå de gamla. Jag vet icke om grunden är sådan, att den håller eller om väggarna äro hållbara, men sådant får konstateras vid den utredning, som utskottet begär och som jag i likhet med utskottet anser bör göras. Jag tror, att om denna fastighet blir omändrad och tillbyggd så som jag antydde, så skall där kunna inrymmas hela byggnadsstyrelsen och hela länsstyrelsen samt jämväl bostadsvåning för landshövdingen. Skulle det behövas ytterligare utrymme för dessa ämbetsverk, är det väl icke nödvändigt, att den dyrbara första våningen åt Drottninggatan upptages av vaktmästarebostäder, utan härför kunna användas andra och billigare lokaler.

Herr talman, jag instämmer uti utskottets slutyrkande, men det är beträffande vissa yttranden i motiveringen, som jag på detta sätt velat reservera mig.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 11.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 387, angående inrättande av en kraftledningslånefond.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 12.

Vidare föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter lägenhetsägaren Gustaf Andersson Wettergren från Värmdö socken m. fl.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jukkasjärvi socken samt Jukkasjärvi församling och Vittangi kapellförsamling av vissa kronan tillhöriga områden i Kiruna municipalsamhälle;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Landskrona;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till aktiebolaget svenska linberedningssällskapet;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss statens järnvägar tillhörig mark;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Östkinds häradsallmanning Kolmården nr 1;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av folkekoleseminariets i Falun äldre tomtområde m. m.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avelscentra för nötboskap; och

nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående inrättande av en gödselvärdslånefond.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 13.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av rikligare tillgång och billigare pris å kalk och cement m. m.

Ang. rikligare tillgång och billigare pris å kalk och cement m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 267, hade herr *Lovén* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning, huruvida icke genom anläggande av fabriker för statens räkning eller genom andra åtgärder rikligare tillgång och billigare pris kunde åstadkommas på kalk och cement, samt huruvida genom lagstiftningsåtgärder eller på annat sätt hinder borde resas för utländska medborgare eller bolag att inköpa eller äga skiffer- och kalkstenslager inom landet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lovén: Herr talman! Jag har svårt att förstå de skäl. varpå utskottet stöder sitt avslagsyrkande. Jag frestas tro, att det är den passus, som åsyftar ett eventuellt statligt ingripande, vilken kommit med i motionens kläm, som skrämt utskottet eller åtminstone vissa ledamöter av detsamma efter den våldsamma debatt, som fördes här i kammaren, när det var fråga om stenkolsgruvornas förstatligande. Men hur samtliga utskottsledamöter kunnat skrämmas av herr Räf vid detta tillfälle är mig oförståeligt. Annars borde det stå klart för utskottet, att det råder oerhört höga pris på cement och kalk samt brist på jordbrukskalk, men ändå har icke utskottet kunnat vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om undersökning, huruvida och på vad sätt man skulle kunna råda bot härför.

Jämt och ständigt står det i tidningspressen, att det är brist på jordbrukskalk. Utskottet förmenar, i likhet med lantbruksstyrelsen, att detta är att tillskriva brist på järnvägsvagnar. Det kan emellertid icke bero därpå, utan det beror i stället på den omständigheten, att järnvägarna till följd av stenkolsbrist icke ha möjlighet att transportera så mycket man vill skicka. Att det icke råder brist på järnvägsvagnar, framgår för övrigt därav att man t. ex. sänder kalk från Västergötland till Skåne vilket man för övrigt gjorde redan före krisen. Men icke är det någon rim och reson i en sådan anordning, då man vet, att det ligger oerhörda tillgångar obrukad kalk i den skånska jorden. Orsaken, varför de icke blivit utnyttjade, skall jag icke nu ingå på, fastän det är en offentlig hemlighet, varför så icke skett.

Jag har i min motion pekat på möjligheten att begagna skiffer som bränsle åtminstone i viss mån vid tillverkning av kalk för byggnadsändamål samt cement. Industrikommissionen framhåller emellertid, att skiffern har ringa bränslevärde och talar vidare om de oerhört dyra transportkostnaderna. Det kan vara riktigt, att det skulle ställa sig dyrt att transportera skiffern till redan befintliga cementfabriker. Men det finns oerhörda förråd av skiffer lag om lag med kalken. Och experter påstå, att denna kalk är av yppersta beskaffenhet för cementtillverkning och för byggnadsändamål. Det är möjligt och troligt, att ifrågavarande skiffer i någon mån kan användas som bränsle, om man utnyttjar den på platsen, där den ligger. Det är med viss gränselse man ser, att naturtillgångar få ligga obrukade, vilket ju alltid innebär en nationalförlust.

Det kan icke motsägas, att cementförsäljningen ligger i händerna på ett enda monopolbolag. Detta har kanhända varit nödvändigt, så länge priset på cement varit mycket lågt och konkurrensen från den utländska marknaden stark, men man behöver icke vara sakkunnig på detta område för att förstå, att det efter kriget skall bli en oerhörd efterfrågan på cement, som nog icke de utländska fabrikena själva kunna tillfredsställa. Då kunde Sverige få ex-

portera till andra länder, vilket betyder, att priset på cement kunde sättas så, att denna vara bleve åtkomlig.

Av en bilaga, som åtföljer utskottets betänkande, finner man, vilka priser det är, som nu äro gällande och som göra, att det är hart när omöjligt att använda cement för byggnadsändamal. Men samtidigt vet man, att det finns rika kalklager på platser, där järnvägar stryka förbi, och icke långt från hamnar, men de få ligga obrukade, därför att ingen vill taga i håll med dem. Jag undrar, om det vore vidare hedrande för Sverige, ifall utländskt kapital exploaterade dessa naturtillgångar utan att vi gjorde någonting för att handra det eller för att utnyttja dessa tillgångar. Skulle det då vara så orimligt att begära en utredning, huruvida och på vad sätt man skulle kunna begagna dessa naturrikedomar, som här finnas? Byggnadsverksamheten är redan mycket ringa. Priserna på alla sorters byggnadsmaterialier äro oerhört uppskruvade, materialbristen och därmed bostadsbristen är ytterst kännbar, men ändå vili icke utskottet vara med om att göra något alls.

Det har väckts en annan motion i denna kammare om tillhandahållande av billigt byggnadsmaterial. Denna mot om blev hänvisad till femte tillfälliga utskottet, som enhälligt beslutat i enlighet med motionen och hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, på vad sätt byggnadsmaterialierna skulle kunna förbilligas. Men andra tillfälliga utskottet har skjutit ifrån sig denna detalj, angående förbilligande av kalk och cement, därför att ett annat utskott haft den större frågan under behandling. Nu har kammaren beslutat i enlighet med femte tillfälliga utskottets hemställan. Men om än allt annat byggnadsmaterial skall göras billigare, bör det icke ske med kalk och cement — så tycks andra tillfälliga utskottet resonera. Utskotten ha lekt kurragömma med varandra. Andra tillfälliga utskottet har stuckit huvudet under vingen och icke vågat göra någonting annat än uttala en *förväntan*, att vid en blivande utredning »även frågan om ett förbilligande av kalk och cement kommer att bli föremål för omprövning.» Stat och kommun ha oerhört stort behov av kalk och cement för kaj- och bostadsbyggnader o. s. v. men kunna icke få dessa i tillräckligt stor mängd till billiga priser. Jag har nu endast velat, att man skulle göra ett försök, om det icke vore möjligt att få rimliga priser utan att döda den industri, som redan finnes. Jag har ansett, att det bör utredas, om icke de oerhörda naturtillgångar, som ligga i jorden, skulle kunna brukas till gagn för landets industri och dess arbetare, för bostadsbyggen och för allmänna arbeten, men detta har utskottet icke velat vara med om. Jag tycker, att när femte tillfälliga utskottet tillstyrkt och kammaren beslutat en skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning, huruvida det skulle kunna åstadkommas billigare byggnadsmaterial, vore det skäl i att även denna sak jag bragt på tal komme in under utredningen, men det kan icke ske, om kammaren i dag skulle bifalla utskottets förslag.

Jag ber därför att få yrka bifall till motionen.

Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Forts.)

Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Forts.)

Herr Moberger: Herr talman, mina herrar! Den ärade motionären började sitt anförande med att sätta detta utskottsutlåtande i samband med den debatt, som ägde rum i denna kammare för någon tid sedan angående förstatligande av de skånska stenkolsgruvorna. Vad anledningen till detta yttrande av motionären kan vara, förstår jag inte. I varje fall har jag icke kunnat se något samband mellan detta utskottsutlåtande och denna debatt. Han menade, att herr Räf's inflytande var så stort och andra tillfälliga utskottets rädsla för herr Räf så stor, att vi inom utskottet icke vågat utsäga vår ärliga mening utan att taga hänsyn till herr Räf, och att vi därför avgivit ett annat utlåtande, än vi eljest skulle ha gjort. Jag får verkligen säga, det jag tror, att den ärade motionären ger herr Räf alldeles för stort inflytande på andra tillfälliga utskottets åtgärder beträffande de motioner, som väckas i denna kammare. Jag tror, därför, att vi kunna alldeles avskriva herr Räf och de skånska stenkolsgruvorna från denna debatt, ty de ha icke med denna sak att göra.

Den ärade motionären föreslår i klämman, som herrarna torde observerat, att det skall utredas först och främst, huruvida icke staten genom anläggande av cement- och kalkfabriker kunde åstadkomma billigare pris på kalk och cement. Den tanken har utskottet för sin del avvisat, och detta därför, att den brist på cement, som förefinnes, och de dyra priserna icke bero därpå, att det är för få cementfabriker. Ty, såsom industrikommissionen upplyst, de nuvarande cementfabrikerna äro, om de kunde utnyttja sin fulla produktionskapacitet, i stånd att leverera dubbelt så mycket cement, som kan förbrukas i landet. Att anlägga nya fabriker från statens sida kan således icke vara motiverat av, att fabrikerna icke skulle vara i stånd att tillgodose landets behov; utan den omständigheten, att det förut varit brist och att det är så dyrt, beror nästan uteslutande på bränslefrågan. Och om vi nu tänka oss, att staten skulle anlägga fabriker, kan staten icke få denna cement billigare, då ju staten måste köpa bränslet lika dyrt som de enskilda fabrikerna. Det är sålunda omöjligt att förstå, hur denna åtgärd, som motionären föreslår, skulle kunna ha någon betydelse för här förevarande spörsmål. Vi få också komma ihåg, att om staten i detta fall skulle köpa naturtillgångarna och bygga fabriker, torde dessa anläggningar bli åtskilligt dyra och kanske så dyra, att staten icke med fördel skulle kunna konkurrera med de fabriker, som redan nu finnas.

Man kunde också tänka sig den utvägen, att staten exproprierade fabriker och tillverkade cement. men det skulle blott innebära, att man överflyttade en cementfabrik från en ägare till en annan. Vi behöva icke några nya fabriker, utan vad som behövs är, att de nuvarande fabrikerna få ökad koltilldelning. För övrigt är det icke så, som motionären påstår, att det är en trust, som äger alla fabrikerna, ty på Gottland äro under anläggning och snart färdiga två fabriker med en tillverkningskapacitet av 100,000 ton om året, vilka fabriker stå utanför cementtrusten.

Vidare föreslår motionären, att man skulle lagstifta så, att icke utlänningar kunde förvärva kalkstensförekomster i landet. Utskottet har i avseende därpå hänvisat till att 1916 års riksdag antagit en lag, som reglerar utlännings rätt att förvärva naturtillgångar här i landet, och denna lag har skärpts under innevarande års riksdag. Det synes sålunda litet underligt, om man skulle införa en särslagstiftning beträffande dessa kalkstensförekomster, då det av motionären icke kunnat påvisas, att det finns några säregna behov av att i detta fall tillämpa en speciallagstiftning.

*Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Forts.)*

Dessa två tankar i motionen har sålunda utskottet för sin del avvisat, men förslaget om verkställande av en undersökning angående vad som kan göras för att få billigare kalk och cement ställer sig utskottet icke avvisande till, utan har det tvärtom uttalat sin sympati härför. Men orsaken till att utskottet icke ansett sig böra förorda en skrivelse i ämnet är att denna kammare i själva verket redan begärt en sådan undersökning, och därför har det syntts utskottet onödigt att änyo skriva till Kungl. Maj:t härom. Utskottet erinrar, att andra kammaren hemställt om en utredning, huruvida det vore möjligt att anskaffa billigare byggnadsmaterial, vari ju ingå även byggnadskalk och cement, och sålunda kommer givetvis den nu förevarande frågan under utredning, när hela byggnadsmaterialfrågan skall utredas. Det är enda orsaken till att utskottet icke ansett sig böra förorda motionärens framställning i denna del. Det är icke på grund av någon kurragömmalek mellan utskotten eller av rädsla för herr Räf utan endast ur rent praktisk synpunkt, som vi ansett, att det icke varit nödvändigt, att samma riksdag avlåter två skrivelser i samma sak. Jag beklagar, att icke de två motionerna blivit hänvisade till samma utskott, så att de kunnat behandlas i samband med varandra, men det är en sak, som icke andra tillfälliga utskottet kunnat göra någonting åt. När vi kommit i efterhand och femte tillfälliga utskottet redan behandlat sin motion, ha vi endast kunnat instämma i femte tillfälliga utskottets förslag och andra kammarens beslut. Utskottet säger ifrån, att det »förväntar, att vid en blivande utredning om dessa åtgärder även frågan om ett förbilligande av kalk och cement kommer att bli föremål för omprövning». Och femte tillfälliga utskottet har i sitt utlåtande berört frågan om kalk och cement och hänvisat till denna motion, som blivit väckt av herr Lovén, och det är alldeles uppenbart, att när en utredning skall verkställas, måste vederbörande gå till handlingarna och sålunda både till herr Lovéns motion och det i anledning därav avgivna utskottsbetänkandet och den utredning, som industrikommissionen verkställt.

Slutligen berör motionären frågan om billigare jordbrukskalk, men den frågan är under utredning inom produktionskommittén, som vidtar anstalter för dess lösning, och då har man ingen anledning att ytterligare skriva till Kungl. Maj:t om saken.

Under sådana omständigheter, herr talman, kan jag icke finna annat, än att det föreligger sakliga skäl för den ställning utskottet intagit, varför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Forts.)

Herr Lovén: Herr talman! Då den ärade utskottsordföranden icke kunde förstå, varför jag satte herr Käfs namn och den debatt, som fördes om stenkolsgruvorna, i samband med denna fråga, så vill jag säga, att det icke var utan skäl jag gjorde det. Vi minnas, att herr Käf angrep liberalerna för att de tillstyrkt förslaget om statens övertagande av stenkolsgruvorna, och han begärde klart besked, om de ville vara med om den galoppen eller inte. Herr Röing tog genast avstånd, och jag fick den uppfattningen, att herr Moberger instämde med herr Röing, och att han således icke vågade tänka den tanken till slut, att staten skulle övertaga vissa produktionsgrenar. Möjligtvis har jag häri misstagit mig.

Nu sade herr Moberger, att de fabriker, som vi ha i landet, kunna tillverka mycket mera cement än de kunna sälja. Jag vill då påpeka, att det är oerhörda mängder cement, som man icke kan begagna, därför att priset är oöverkomligt, vadan vi borde se till, hur man skulle kunna få ner priset. Det är väl icke möjligt för mig eller för utskottet att säga, på vad sätt detta skall ske, och därför behövs en utredning härom. Man skulle kunna tänka sig, att de rika kalkföremkomster, som ligga ett stycke från de nuvarande fabrikerne, primärt utnyttjades på platsen med tillhjälp av skiffer, och att det material, som sålunda erhöles, sedan transporterades till cementfabrikerne. Det kan hända, att om man ginge tillväga på det sättet, skulle man kunna få cement billigare, utan att nya fabriker behöfve upprättas varken av staten eller av enskilda.

Vad beträffar kalk för jordbruksändamål är det för närvarande bedrövtligt ställt. Jag tror, att lantbrukarna själva känna till den saken bättre än jag, men jag har dock varit med om, att man forslat kalk från Västergötland till Skåne, och det måtte väl i all rimlighets namn vara någonting konstigt. Staten betalar en viss restitution för den jordbrukskalk, som transporterats på järnvägarna. För varje gång denna restitution blivit utökad, har man förväntat, att jordbrukarna skulle få kalken billigare, men man har stått där vackert. Den compensationen har stannat på annat håll, och kalken har blivit allt dyrare. Detta påtalades också i fjol här i kammaren vid behandling av en liknande fråga.

Jag tycker, att denna sak är så pass viktig, att den bör utredas, och att kammaren har fullgiltiga skäl att följa motionären härvidlag. Vi komma då till samma beslut, som fattades beträffande femte tillfälliga utskottets utlåtande, och det synes mig ock, att kammaren icke bör fatta två beslut i strid med varandra med bara ett par dagars mellanrum.

Herr Osberg: Jag kan icke neka till, att utskottet hanterat denna motion något lättvindigt. Det har länge varit ett önskemål på lantmannahäll att få billigare kalk för jordbruket, och det har lovats både den ena gången och den andra, att man skulle vidtaga åtgärder härför. När jag för en del år sedan började som lantbrukare, kostade kalken 60 öre per hektoliter, vilket för en vagnslast motsvarar 78

kr. Sedan har priset ökats undan för undan, till en början med 10 öre hektolitern, tills kalkindustrien blivit så gott som förtrustad, då man höjde priset med 50 öre åt gangen, så att det nu är uppe i 2: 50 kr. per hektoliter. Detta utgör för en vagnslast 325 kr., vartill komma de höga frakterna. Kan någon av herrarna inbilla sig, att man skall kunna öka produktionen av jordbruksalster, när kalkpriset och frakterna stå så högt? Nej, största delen av jordbrukarna dra sig för att använda kalk, och följden blir minskad produktion. När vi stå inför en sådan situation som den nuvarande och man knappast vet, om det skall kunna frambringas så mycket, att folket kan leva, bör man icke stå och titta på dessa saker med korslagda armar.

Jag kan måhända icke i allt följa herr Lovén, men vad han sagt i motionen borde dock beaktas, och han har ju endast begärt en utredning i frågan.

Jag tror, att statsmakterna böra göra något i det hänseendet, när man finner, att det går i det tempo som det gjort. Nu tror jag icke, att det förhåller sig med kalken som med mängd och mycket annat, som måste höjas i pris. Vi ha det så gynnsamt ställt på många platser, att kalken kan brännas med skiffer som brytes i gruvorna, visserligen med någon tillsats av bränsle. Således kan icke det våldsamma tempo, vari prishöjningen fortgått, motiveras av bränslekostnaderna — man tänke sig en höjning från 78 till 325 kr. per vagn, det är en differens av 247 kronor.

Vidare är det en annan olägenhet med kalktrafiken, den nämligen att om man t. ex. köper 130 hektoliter och det mätes med krönt mått, så går det bort åtminstone 20 hektoliter, man må mäta aldrig så noggrant på varje vagnslast, så att den egentliga kvantiteten bara blir 110 hektoliter i stället för 130.

Nu har utskottet här sagt, att vad som förorsakat i stor utsträckning de höga kalkprisen är bränslefördyringen. Ja, skulle bränsle i full utsträckning användas, då medgiver jag detta. Men så är som sagt icke förhållandet, utan det är skiffer, som till största delen kommer till användning; det behöves bara ett knippe ved för att värma upp skiffern, och sedan är saken klar. Visserligen ha arbetskostnaderna helt naturligt gått uppåt, men icke i det tempo som prisen. Jag ser för min del icke någon annan utväg, än att här sker en reglering. Vi skola icke vänta oss någon sådan från kalktrustens sida utan från statsmakternas, om det skall bli ordnade priset förhållanden på detta område. Och det är icke nog med kalken, utan detsamma gäller även cement. Man har här med rätta framhållit, huru det syndas mot gödselvärdet, och det är visserligen så, att det står bedrövligt illa till härvidlag. Vår naturliga gödsel förintas, och förhållandena bli sämre och sämre.

Jag vill med dessa få ord uppmana kammarens ledamöter att ägna lifet närmare eftertanke åt denna frågas innebörd, den är icke så enkel, som synes framgå av utskottets sätt att behandla densamma. Jag vågar tro, att, om kammaren går med på en skrivelse i ämnet, så handlar den fullkomligt riktigt. Något måste göras för att få en ändring till stånd.

*Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Forts.)*

Ang. rikligare
tillgång och
billigare pris
å kalk och
cement m. m.
(Ports.)

Jag skall därför tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Herr *Bogren* instämde häruti.

Herr *Moberger*: Herr talman! Herr *Osberg* har framhållit prisstegringen på kalk och därvid särskilt uppehållit sig vid jordbrukskalken. Ja, denna prisstegring är ett beklagligt faktum, som vi alla väl känna till. Frågan är endast, huru man skall råda bot härpå. Jag har förut påpekat, att denna fråga är under utredning av produktionskommittén, och att det därför kan synas onödigt, att kammarén särskilt skriver om jordbrukskalken, då frågan i sin helhet sålunda för närvarande är föremål för uppmärksamhet.

Vidare talade herr *Osberg* även om byggnadskalken, att den skulle bli billigare genom användningen av skiffer som bränsle. Om herrarna ge akt på vad som säges å sid. 8 i utskottets betänkande, så finna herrarna, att industrikommissionen där anfört, att en ökning av produktionen av murbrukskalk är möjlig att genomföra genom ökad koltilldelning och vidare genom utsortering av för byggnadsändamål användbar skifferbränd kalk. Således är det bara delvis, nämligen beträffande den allra bästa byggnadskalken, som skifferbränning kan komma till användning. I övrigt måste man i huvudsak lita till kolbränning, såsom framgår av industrikommissionens yttrande.

Jag kan icke förstå för min del, att det fanns något riktigt samband mellan herr *Osbergs* motivering och yrkande; därför att jordbrukskalken vore dyr och så vidare, så skulle vi skriva till regeringen och begära statsanläggning av cementfabriker och begära lagstiftning mot utlänningars rätt att förvärva kalkfyndigheter. Man har här icke kunnat påvisa såsom ett verkligt stöd för en sådan framställning, att en dylik lagstiftning vore av behovet påkallad, icke heller har man kunnat ådagalägga, vare sig att statsfabriker i fråga om cement vore av behovet påkallade eller skulle föra med sig billigare cement. Att under sådana omständigheter för att få billigare kalk och cement skriva till regeringen med en dylik begäran, synes mig som sagt icke innebära ett riktigt samband mellan motivering och yrkande.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr *Osberg*: Utskottets ärade ordförande har sagt, att produktionskommittén har denna sak om hand. Jag vill icke ge produktionskommittén något dåligt betyg, men jag får säga, att i denna del av sitt arbete har den icke ådagalagt något som är värt tack från lantmannahäll.

Vad beträffande den billiga kalken, så vill jag säga herrarna, att det är svårt att få håll på en trust sådan som kalktrusten, och det ena, herr *Moberger*, har sammanhang med det andra. När jordbrukskalken är dyr, så blir också cementen dyr, och när kalken förbilligas, så förbilligas också cementen. Och det är så pass nära sammanhang

mellan det ena och det andra, så att jag vågar påstå, att en utredning icke skulle vara till skada.

Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Lovén, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 82 ja mot 62 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Härpå föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av herr Sjölanders motioner nr 285 och 286 samt herr Nilssons i Tänga mot om nr 300, rörande åtgärder för ökning av tillgången på småbruksjord m. m., samt angående utredning om nya eller förändrade bestämmelser för den av staten understödda egnahemsrörelsen.

Ang. ökning av tillgången på småbruksjord m. m.

Ordet begärdes därvid av

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Föreliggande utskottsutlåtande, vari hemställes om en skrivelse till Konungen om utredning beträffande egnahemsrörelsen, skall jag icke göra till föremål för några längre gående betraktelser. Det finnes emellertid åtskilligt i detta utlåtande, som kan tåla vid att närmare synas, och det saknas å andra sidan åtskilligt av rätt viktig art, som enligt min mening borde ha funnits där.

Det är nog så, att vi alla jordbrukare, både större och mindre, fått den erfarenheten under kristiden, att vårt jordbruk behöver i åtskilligt läggas om. Kristiden har tvingat fram en omläggning, och helt säkert kommer den också i fortsättningen att verka därhän, att vårt jordbruk blir nödsakat att läggas om i åtskilliga riktningar, om det skall kunna motsvara de anspråk, som man nu synes ställa på Sveriges jordbruk, eller att det företrädesvis skall apteras för att föda

Ang. rikligare tillgång och billigare pris å kalk och cement m. m.
(Forts.)

Ang. ökning av tillgången på småbruksjord m. m.
(Forts.)

Sveriges egen befolkning. Det är nogsamnt känt bland de flesta, att de jordbruk, som företrädesvis användas som egnahem, mera användas i den riktningen, att de producera livsmedel för export. Det ligger i sakens natur, att så blivit fallet, om man betänker, att den arbetskraft, som står egnahemsbruken till buds, är rikligare i förhållande till arealen, än vad fallet är beträffande andra jordbruk. Det är då naturligt, att man använt denna arbetskraft i sådan riktning, att man producerat varor för export, varor, som bruka kallas för högre förädlade varor. Skola vi gå ifrån detta — vi kunna icke göra bägge delarna, både producera för vårt eget behov och exportera, som vi gjorde före krisen — då är det tydligt, att egnahemsbruken måste omläggas.

Då uppstå nya spörsmål, nya frågor, och framför allt uppstår räntabilitetsfrågan: huru bär sig, huru lönar sig egnahemsjordbruket, och vad är möjligheten till utkomst för dessa jordbruk? Det är klart att åtskilliga specialodlingar kunna ske, vilkas produkter kunna vinna avsättning inom landet och som lämpa sig just för egnahemsbruket. Men om det kan ske i så hög grad, att man kan i oändlighet utsträcka egnahemsbildningen och likväl förutsätta, att egnahemsbrukaren kan producera så mycket på sin jord, att han har någorlunda säker utsikt till ekonomisk framtid på densamma, ja, det förs jag icke yttra mig om nu, det beror på om staten vill pressa fram en produktion av vissa standardartiklar, som oundgängligen behövas för folknärningen. Det är därför, som jag på det starkaste vill understryka, att man bör låta denna utredning, som jag antar att man beslutar sig för, också omfatta de ekonomiska möjligheterna, den ekonomiska bärigheten för egnahemsjordbruk i framtiden, såsom sannolikt vår jordbruksproduktion framdeles får läggas. Det är naturligt, att man kan ge det svaret, att statens understöd har givits just för att man skulle under alla förhållanden kunna åstadkomma egna hem. Jag underskattar visst inte den saken. Men det är ändå solklart, att det i längden icke kan gå så. Förr eller senare måste även de små jordbruken kunna ekonomiskt bära sig själva. Eljest ha de ingen framtid. De kunna icke stå på konstlade fötter så att säga i all framtid. Det är omöjligt. Konsekvenserna därav skulle bli allt för svåra.

Det är särskilt mot en passus i utskottets utlåtande, som jag skulle vilja inlägga en bestämd gensaga. Den återfinnes på sid. 8 och lyder så här: »För statens egnahemsrörelse bör skapas en ändamålsenlig organisation, som kan väntas utan byråkratiska former enhetligt och med intresse för saken handhava jord- och låneförmedlingen.» Ja, mina herrar, det synes mig verkligen, som om vi skulle få organisationer här i landet i riklig mån. Jag tror, att vi få akta oss för, att det blir organisationer närapå alltsammans, att det blir så, att organisationen blir huvudsaken och ändamålet bisaken. Det är inte så många dagar sedan vi kämpade om en organisation. Nu sticker här fram en ny. Tro verkligen herrarna, att det är omöjligt att inpassa de nödiga och nyttiga förändringarna för denna rörelse i de organisationer, som redan finnas för egnahemslånerörelsen? Jag

tror det verkligen inte. Jag tror, att dessa organisationer bestå av folk, som skött arbetet bra och som förstår sin sak och ha kälek till saken. Och då klarar det sig nog med organ sat onen bättre än om man skall göra en ny centralstyrelse här i Stockholm, såsom man eljest gör på alla andra organisationsområden. Mot detta uttalande skall jag, som sagt, be att få inlägga en bestämd gensaga. Ja tror, att det skulle vara en olycka, om en ny organisation här skulle uppstå. Och olyckan skulle komma att verka i olika riktningar.

Beträffande klämman har jag inte någon anmärkning att göra. Jag tror verkligen, att det är på tiden, att en allsidig utredning om egnahemsspörsmålet kommer till stånd.

Vidare anförde:

Herr Möller: Jag vill för min del endast säga, att för den händelse man önskar, att egnahemsrörelsen skall taga bättre fart, så torde det vara nödvändigt, att det åstadkommes en förändrad organisation för lånerörelsen och en organisation, som tar sig an själva jordförmedlingen på ett helt annat sätt. Det är nämligen så, att hushållningssällskapen, efter vad erfarenheten visat, skött sig mycket olika härvidlag. Det finnes hushållningssällskap, som tyckas ha tagit denna uppgift på fullt allvar. Men det finns andra, där man inte spårar något vidare resultat av verksamheten. Den tanken har väl ändå andra kammaren förr anslutit sig till, att bildandet av egna hem är en av de väsentligaste uppgifterna för att skapa social tillfredsställelse i detta land, naturligtvis — på den punkten understryker jag varje ord av vad den ärade opponenter anförde — med tagen hänsyn till att inte dessa egna hem bli så små, att vederbörande endast med största nöd kunna försörja sig på dem. Men där eljest förutsättningar finnas för att man kan försörja sig ordentligt på dem, där är detta ägnat att skapa en större social tillfredsställelse i allmänhet. Därför vill jag endast säga, att när utskottet prövat denna sak, har utskottet funnit det oundgängligt att förorda, att det må bli en ny organisationsform. Därvid har utskottet, i någon mån åtminstone, tänkt på den danska förebild, som finnes i den nya danska husmansloven av år 1917. Har Danmark kunnat våga sig på att göra en särskild organisation för denna sak just med hänsyn till att de sociala syftena i egnahemsrörelsen skola bli ordentligt tillgodosedda, så torde även Sverige kunna göra det. Det är min övertygelse, att på det sättet skall hela egnahemsrörelsen nå en bättre utveckling än hittills varit fallet.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag skall till en början erkänna, att vi på många områden börja bli överorganiserade här i landet, och detta har haft till följd, att man är rädd för nya organisationer. Nu säger den ärade opponenter, herr Olsson i Kullenbergstorn, att det är väl inte organisationen som skall vara huvudsaken och ändamålet bisaken. Nej, det är alldeles riktigt. Men det är också givet, att om man åsyftar ett visst ändamål och om man, så-

Ang. ökning av tillgången på småbruksjord
m. m
(Forts.)

Ang. ökning av
tillgången på
småbruksjord
m. m.
(Forts.)

som i förevarande fall, har anslagit en större summa pengar för dessa ändamål, så är det också nödvändigt, att organisationen blir sådan, att dessa pengar verkligen komma till bästa möjliga användning. Nu har ju hela egnahems-spörsmålet, som så mycket annat, kommit i ett väsentligt olika läge på grund av tidsförhållandena, som ju ha inverkat även på hithörande område. Den organisationsform, som fastslogs, när egnahems-lånerörelsen först började arbeta, var ju huvudsakligen den, att det hela uppdrogs åt hushållningssällskapen. Jag är icke färdig att fälla någon dom över deras sätt att handhava denna låneverksamhet. Men även hushållningssällskapen själva erkänna nu, åtminstone på många håll, att verksamheten börjar växa dem över huvudet, att de icke ha organ att fullt tillfredsställande sköta densamma. Därför har också följden bl.v.t. att den icke har bedrivits fullt tillfredsställande. Jag kan nämna såsom ett exempel, att i många fall dröjer det i det närmaste två år ifrån det lägenhetsägare köpt ett ställe intill dess han utfår egnahemslånebeloppet. Var och en som sysslat med jordbruk och som över huvud taget sysslat med övertagande av ett sådant, vet till fullo, att det icke är livsformer, när man skall börja ett jordbruk under sådana förhållanden, särskilt när det såsom i detta fall, nästan undantagslöst gäller ekonomiskt mindre väl situerade, vilka ha behov av att snart få lånen ordnade. Följden av denna långsamhet har ofta varit, att de, intill dess egnahemslånet utfallit, måst reda sig med tillfälliga lån på mycket ogynnsamma villkor, var genom kanske grundlagts ett obestånd, som det icke varit möjligt att senare reparera. Till fullo instämmer jag med herr Olsson i Kullenbergstorp däruti, att det är nödvändigt att få en fullt allsidig utredning, en utredning, som även innefattar de ekonomiska villkoren för egnahemmen. Jag skall också till fullo instämma med dem, som anse, att egnahemmen böra tagas till så stora, att det verkligen blir möjligt för egnahemsinnehavaren, särskilt då det gäller jordbruksegnahem, att försörja sig på stället. Men med detta sammanhänger ett annat spörsmål, nämligen att icke lånebeloppen fortfarande bli så små, att det blir praktiskt omöjligt att inom denna värdegräns få in ett jordbruk av tillräcklig storlek för att man verkligen skall kunna försörja sig på detsamma. Därvidlag ha vi från början gjort ett mycket stort fel med vår egnahemslåneverksamhet, och det är angeläget, att det felet ju förr dess hellre rättas.

Herr Olsson i Kullenbergstorp gjorde en bestämd gensaga gentemot den passus i utskottets utlåtande på sid. 8, där det heter: »För statens egnahemsrörelse bör skapas en ändamålsenlig organisation, som kan väntas utan byråkratiska former enhetlig och med intresse för saken handhava jord- och låneförmedlingen.» Jag kan, såsom jag förut nämnde, förstå hans invändning därvidlag och många andras, som äro rädda för nya organisationsformer. Jag kan heller inte säga, huruvida det är nödvändigt att skapa någon helt och hållet ny organisation. Jag vill hoppas, att det skall visa sig möjligt att anknypa densamma till förut bestående organisationer. Men jag vill tillägga, att det är nödvändigt, att verkligen formerna för denna organisation, åliggandena för dem, som handha denna verksamhet, bli

så klart preciserade, att de icke komma att skötas, sasom faktiskt nu på många håll sker, med en tidsutdräkt, som helt enkelt från början äventyrar egnahemmens bestånd. Det blir sedan utredningens sak att finna de former för organisationen, som äro nödvändiga. Jag har velat begagna detta tillfälle till att säga, att det är nödvändigt i våra dagar med den nuvarande tidens rika, hastigt pulserande liv, att icke den organisation, som handhar egnahemslånerörelsen, arbetar alltför långsamt. Ty faktiskt har från början rörelsen kommit in på en bog, som inte i längden är hållbar.

Det är detta jag velat framhålla. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Utskottets ärade ordförande anförde, att egnahemsrörelsen skötts så olika av olika hushållningssällskap. Ja, det är nog möjligt. Men däri tycks ju dock ligga ett indirekt erkännande, att åtskilliga skött den bra. Varför kunde man icke då organisera det på det sättet, att det sköttes så av alla? Jag tror, att det kunde gå lika lätt att göra en förändring i organisationen i sådant syfte som att skapa en alldeles ny organisation. Utskottets ärade ordförande använde i början av sitt anförande uttrycket »förändrad» organisation, men i slutet talade han om en »ny» organisation. Ja, »förändrad» kan ju betyda både det ena och det andra. Det är visst icke min mening, att formerna skulle vara just de nuvarande utan någon justering, där så kan behövas. Det är blott mot inrättandet av en helt och hållet ny central organisation här i Stockholm, som jag bestämt opponerat mig. Och jag kan icke förstå, att en sådan skulle arbeta bättre och snabbare än de, som verka ute i orterna och som icke äro centraliserade. Jag antog eljest, att det var ett axiom, att decentraliserade organisationer arbeta bättre och lättare. Nu tycks herr Magnusson i Skövde antaga motsatsen. fastän han icke bestämt uttalade den meningen. Det är också kanske många gånger andra orsaker som göra, att det icke blir klart så fort beträffande just jorden. Den kan vara in-tecknad, och även andra saker kunna vidlåda den, vilket har till följd, att det många gånger går saktare än önskligt vore. Men jag vill understryka, att jag känner åtskilliga av dessa, som haft att göra med egnahemslånerörelsen hittilldags, och jag tvivlar på, att man skall lyckas inrätta någon organisation, där man kommer att arbeta mera ihärdigt och entusiastiskt och oegennyttigt, utan hänsyn till egna arvoden, för sakens egen skull, än de ha gjort. Därutinnan tror jag, att man åtminstone bör giva dem något erkännande. Utskottets utlåtande skulle måhända kunna indirekt utläsas i annan riktning.

Jag har, som sagt, icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men beträffande den nya organisationen ställer jag mig bestämt avvisande.

Häruti instämde herrar *Magnusson* i Tumhult och *Öberg*.

Herr *Magnusson* i Skövde: Herr talman! Det är långt ifrån att jag bestämt uttalat mig för en centraliserad eller mot en de-

Ang. ökning av tillbyggen på småbruksjord
m. m.
(Forts.)

Ang. ökning av
tillgången på
småbruksgjord
m. m.

(Forts.)

centraliserad organisation, utan jag har i mitt anförande endast velat hålla den frågan öppen för utredningen.

Att jag icke är beredd att utan vidare skriva under den decentraliserade, d. v. s. i viss mån den nuvarande organisationens lämp-
het beror därpå, att jag har en ganska omfattande erfarenhet beträf-
fande hur den nuvarande organisationen på många håll verkar. Den
verkar, såsom jag i förra anförandet påpekade, nämligen alldeles för
långsamt för att vara någon livsorganisation för hithörande förhål-
landen. Men det är väl ändå det vi böra sträva att komma till.

Nu är det så, att staten tillhandahåller lånesumman men överläm-
nar låneverksamheten till vederbörande låneförmedlare utan att på
något vis kunna utöver de strängt formella gränser, som äro stad-
gade i egnahemslänelagen, inverka på dessa låneförmedlares sätt att
handhava verksamheten eller tillse att verksamheten skötes på till-
fredsställande sätt. När man nu har åtskilliga års erfarenhet bakom
sig, och när därtill kommer, att många hushållningssällskap säga
ifrån, att de skulle vilja sköta verksamheten på ett annat sätt men icke
ha erforderliga organ och tid, och att ansvarssumman för länge se-
dan övergått den summa, för vilken de i själva verket kunna ställa
sig ansvariga — låneförmedlaren är nämligen inför statskontoret an-
svarig för hela lånebeloppet — så menar jag, att det icke är klokt
att här på något vis fastslå, att den nuvarande organisationsformen
skulle vara den riktiga, utan jag tror, att det är bra mycket klokare,
att man här gör klart för sig, att det är fråga om att genom allsidig
utredning få klart för sig, vilken organisationsform, som här vore
den lämpligaste, och sålunda hålla vägen öppen för detta. Ingen
skulle hellre än jag se, att vi sluppe skapa en ny organisation eller en
ny central ledning, om det finns andra framkomliga vägar. Jag hör
nämligen icke till dem, som med svännerlig glädje se dessa nya orga-
nisationer, som efter varandra skapas, men jag vidhåller vad jag
sade förut, att om vi nu ställa så betydande summor till förfogande
för ett så betydelsefullt och behjärtansvärt ändamål som det ifrå-
gavarande, så är det oförnuftigt att låta det gå bara på Guds för-
syn utan att tillse att organisationen är väl ordnad och att det hela
arbetar på bästa sätt. Det är då en bjudande plikt, såvitt jag kan
finna för oss att tillse, att alla medel lämnas ut på sätt som är lämp-
ligast, på det bästa sätt som över huvud kan åstadkommas.

Herr M å n s s o n i Backa: Herr talman! Det är en sak, som jag
anser i detta sammanhang icke hava blivit tillräckligt belyst. Den
tanken har framkastats, att egnahemmen skulle göras så pass stora,
att de kunna föda sin brukare. Ja, mina herrar, de egna hemmens
erforderliga storlek är ganska svår att precisera, ty lokala förhållan-
den spela härvidlag in i större grad än mängden kan ana. Ett litet
jordbruk kan skötas såsom åkerbruk, men det kan också skötas nästan
såsom en trädgårdskultur. Detta beror på ställets lokala belägenhet.
Det synes mig, att det skulle vara en fördel, att vi härvidlag finge
praktiska män, som faktiskt kunde av egen erfarenhet säga, hur pass
stor ytvidd det egna hemmet behöver ha på den eller den platsen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp har här framhållit, att varje svensk bonde med förfäran i våra dagar måste se tillkomsten av en ny organisation. Vi få i sanning ta'ra ett fast tag mot denna överhandtagande byråkratisering av vår modernäring. Vi hava alla-redan allt för länge tolererat den byråkratiskt jordlösa agronomien. Vi skola ha män ur jordbrukarnas egna led, män, som existera, leva på jordbruket och hava praktisk erfarenhet inom detsamma. Sådana är det som kunna avgöra, hur pass stor ytvidden för ett eget hem bör vara för att familjen skall kunna leva på det. Det går icke att från en central överstyrelse, vars personal aldrig har levat på jordbruk och aldrig kan leva på jordbruk, bestämma sådana saker. De personer, som det skola göra måste sökas ur näringens eget sköte. Det är på dessa grunder organisationen skall planeras, om den skall bli effektgivande. Med sådana synvinklar på saken vill jag på det livligaste yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. ökning av tillgången på småbruksjord m. m.
(Forts.)

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag fruktar, att utskottet här i sin motivering uttalat något som det svårigen kan stå för. Det säges nämligen, att hushållningssällskapen sakna möjligheter att utföra det arbete, som en önskvärd utveckling av egnahemsrörelsen skulle pålägga dem. Jag tror, att hushållningssällskapen hava dessa möjligheter. Det har visat sig, att åtskilliga hushållningssällskap skött egnahemsrörelsen på ett fullt tillfredsställande sätt, och jag förmenar, att de småbrukare, som köpt egna hem inom dessa sällskaps områden, varit synnerligen belättna. Hushållningssällskapen äga också medel i sin hand att hindra att överbetald jord upplåtes till egnahem. Sällskapen hava, om de skött sin rörelse väl, därvidlag låtit värdera varje eget hem. Hava de då funnit priset för högt, har det varit deras skyldighet att icke bevilja lån. Därigenom äga de ett korrektiv mot att överbetald jord går till egnahemsrörelsen.

Jag håller emellertid före, att vissa förändringar böra vidtagas i avseende å organisationen av denna egnahemsrörelse, emedan åtskilliga hushållningssällskap icke visat sig tillräckligt intresserade för frågan, i vilket fall frågan naturligtvis kommit i baklås inom områdena för deras verksamhet. Man fruktar emellett för en sak beträffande en blivande organisation, den nämligen, att ledningen skulle läggas i ett ämbetsverk. Där i ligger en stor fara, ty ämbetsverkens män besitta i allmänhet icke någon vidare erfarenhet utav det levande livet, av önskemålen bland dem, som skola bli egnahems-lånetagare.

Det torde, som sagt, vara av nöden att utredning sker. Jag tror förövrigt, att denna utredning pågår, med det är också tydligt, att man bör akta sig för att få en annan, sämre organisation än som nu finnes. Om arbetet skulle läggas i ett ämbetsverk, skulle vi säkerligen komma därhän.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets kläm.

Ang. ökning av tillgången på småbruksjord m. m.

(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 15.

Ang. äganderätt eller tryggad besittningsrätt åt vissa torp-innehavare m. fl.

Slutligen föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av herrar Jungnells och Olssons i Ramsta motion, nr 241, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande i sammanhang med eventuellt upphävande av fideikommissstiftelserna av äganderätt eller tryggad besittningsrätt åt innehavare av torp, lägenheter eller arrendegårdar å fideikommiss; och yttrade därvid

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag ber att få yttra några ord i denna fråga. Som kammaren finner, har av utskottet här föreslagits en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av frågan om, att vid upphörande och försäljning av fideikommiss, torpare, lägenhetsinnehavare och arrendatorer skola beredas tillfälle att få förvärva sina torp och arrendegårdar.

Jag har ingenting emot denna sak. Den går tvärtom i samma riktning som en motion, som jag väckte i början av riksdagen, och vilken jag anser att man i alla fall borde haft mera skäl att tillstyrka och här i kammaren bifalla än vad man i denna fråga har.

Man kan säga, att frågorna äro varandra bra lika. I min motion hade jag hemställt, att riksdagen måtte göra hemställan till Kungl. Maj:t, att vid försäljning av kronoegendomar kronans arrendatorer skulle få inlösa sina innehavda egendomar. Denna motion avstyrktes av jordbruksutskottet och avslogs också av riksdagen. Den motionen berörde emellertid statens egendomar, och här kunde man utan att behöva komma i konflikt med, så att säga, det enskilda intresset låta staten utan vidare skrida till handling. Jag vill nu endast säga det, att det kommer att ligga en väsentlig inkonsekvens i kammarens ställning till dessa två olika frågor, ifall kammaren bifaller denna motion, vilket jag inte har något emot. då den ger en styrka även åt mitt förslag, vilket kommer att uppmuntra mig till att, ifall jag i fortsättningen kommer att tillhöra riksdagen, återigen frambara detta förslag.

Här har utskottet, alldeles som om jag själv skulle ha skrivit orden, som motivering för sin hemställan sagt: »Många av dem» — dessa arrendatorer m. fl. — »hava säkerligen nedlagt sitt livs bästa arbetskraft på brukandet av denna jord, och det skulle därför vara hårt, om de tvingades att lämna sitt hem vid egendomens försäljning.» Det var alldeles samma synpunkt, som jag lade på min motion ifråga om kronans arrendatorer. Då nu, som jag förmodar, andra kammaren kommer att ställa sig bakom såväl detta utskottets uttalande som dess hemställan, vill jag bara nu hava erinrat om hur dessa frågor ligga. Jag vill också säga, att det för mig är en synnerlig uppmuntran att vad på mig ankommer, hålla den fråga jag framfört öppen.

Jag har intet yrkande, utan har endast velat göra detta påpekande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan, vilket beslut skulle, jämlt § 63 riksdagsordningen, genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

Ang. äganderätt eller tryggad besittningar till vissa torpinnehavare m. fl.
(Forts.)

§ 16.

Avsågos följande motioner, nämligen av:

herr *Källman m. fl.*, nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 348, angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor m. m.;

herr *Olsson i See*, nr 407, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 311, angående ändring i avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

herr *Olsson i Ramsta m. fl.*, nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 260, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna;

herr *Sterne*, nr 409, i anledning av sistnämnda proposition;

herr *Leander*, nr 410, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 388, om beviljande av anslag till fångvården och statens arbetsanstalter m. m.;

herr *Gustafsson i Örebro m. fl.*, nr 411, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 335, angående omorganisation av den lägre tekniska undervisningen; och

herr *Moberger*, nr 412, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 314, angående utvidgning av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek.

Nämnda motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 17.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för inköp av en fastighet för sjätte arméfördelnings stabsexpedition i Östersund;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel å 1919 års riksstat för bestridande av kostnader för tillfällig avlöning åt viss till utbildning i flygtjänst kommanderad personal;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av kostnader för tillfällig avlöning åt viss till utbildning i flygtjänst kommenderad personal;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa byggnadsföretag vid armén;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för kaptenen vid flottan Johan Sigurd Svinhufvud att gällda visst honom till utgivande ådömt ersättningsbelopp;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en mariningenjörsstipendiat över stat; och

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 25 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen och i punkt 16 under samma huvudtitel av propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 gjorda framställningar angående nattlig bevakning vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av praktiska ungdomskolor jämte i ärendet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 50, angående vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret; och

nr 54, med förslag angående arvodestillägg till den vid innevarande riksdag tillfälligt anställda personal; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reformering av religionsundervisningen i skolorna; och

nr 12, i anledning av väckt motion, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av biskops och konsistoriums överinseende över de allmänna läroverken och statens folkskoleseminarier.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Karlsson</i>	i Nynäshamn	under 2 dagar	fr. o. m.	den 6 maj,	
»	<i>Sommelius</i>		» 4 »	»	» 15 »	
»	<i>Andersson</i>	i Skivarp	» 6 »	»	» 6 »	
»	<i>Edberg</i>		» 10 »	»	» 8 »	
»	<i>Wahlstedt</i>		» 6 »	»	» 6 »	och
»	<i>Jonsson</i>	i Hökhult	» 6 »	»	» 6 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.